

POSTANOWIENIE

21 sierpnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 21 sierpnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w M.

przeciwko M.P.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na skutek skargi kasacyjnej M.P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 21 lutego 2024 r., I AGa 15/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 16 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie uznał warunkową umowę sprzedaży z 4 czerwca 2019 r. sporządzoną w formie aktu notarialnego przez notariusza A.B. Rep. A nr [...] zawartą pomiędzy dłużnikiem H.B. a pozwanym M.P., działającym również jako pełnomocnik H.B., której przedmiotem były nieruchomości objęte księgami wieczystymi bliżej określonymi, za bezskuteczną wobec powódki D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M., w celu ochrony wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci ugody mediacyjnej z 5 września 2019 r. zatwierdzonej przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 10 września 2019 r. wydanym w sprawie VIII Gc 317/19 (pkt I), uznał umowę przeniesienia własności nieruchomości z 22 sierpnia 2019 r.

sporządzoną w formie aktu notarialnego przez notariusz A.B. Rep. A nr [...] zawartą pomiędzy _____ dłużnikiem _____ H.B. a pozwanym M.P., działającym również jako pełnomocnik H.B., której przedmiotem były nieruchomości objęte księgami wieczystymi bliżej określonymi, za bezskuteczną wobec powódki D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M., w celu ochrony wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci ugody mediacyjnej z 5 września 2019 r. zatwierdzonej przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 10 września 2019 r. wydanym w sprawie VIII Gc 317/19 (pkt II), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt III) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów koszty sądowe i koszty zastępstwa procesowego poniesione w toku postępowania oraz postępowania zabezpieczającego (pkt IV).

Wyrokiem z 21 lutego 2024 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację pozwanego (pkt I) i zasądził od niego na rzecz powódki koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt II).

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany, zaskarżając je w całości. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na istnienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), dotyczącego interpretacji jednej z przesłanek uwzględnienia skargi pauliańskiej, uregulowanej w art. 527-534 k.c., to jest przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela poprzez wyjaśnienie czy wystarczające jest dla wykazania przedmiotowej przesłanki przez stronę powodową powołanie się wyłącznie na fakt zbycia przez dłużnika własności nieruchomości w zamian za uzyskanie przez dłużnika świadczenia wzajemnego nie w postaci zapłaty ceny, lecz w postaci zmniejszenia pasywów dłużnika, to jest umorzenia zobowiązania dłużnika wobec pozwanej osoby trzeciej – nabywcy nieruchomości. Ponadto czy w tej sytuacji powinna być przedmiotem analizy wysokość umorzonej wierzytelności oraz w oparciu o opinię biegłego, wartość rynkowa zbytej nieruchomości. Dotyczy to również kwestii czy przesłankę pokrzywdzenia wierzyciela we wskazanej sytuacji można przyjąć bez przeprowadzenia pogłębionej analizy opartej na opinii biegłego, związanej z ustaleniem realnej możliwości zaspokojenia wierzytelności powoda w sytuacji, gdyby do zaskarżonej czynności nie doszło, w szczególności przy

uwzględnieniu kolejności zaspokojenia wierzytelności powoda w stosunku do zabezpieczonej hipoteką wierzytelności pozwanej osoby trzeciej oraz innych uprzywilejowanych wierzytelności, wysokości tych wierzytelności oraz wartości nieruchomości zbytej przez dłużnika.

Ponadto, skarżący wskazał, że ze względu na wskazane w punkcie II skargi kasacyjnej oczywiście uzasadnione zarzuty naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest zarzut niewłaściwego zastosowania art. 527 k.c. oraz przepisów postępowania, to jest zarzut niewłaściwego zastosowania art. 378 § 1 k.p.c. skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Skarżący wskazał na brak zaistnienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela, co wyklucza uwzględnienie skargi pauliańskiej i oznacza konieczność oddalenia powództwa.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie, nie sformułowała wniosku o zasądzenie na swoją rzecz kosztów zastępstwa prawnego przed Sądem Najwyższym w przypadku odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej można stwierdzić wówczas, gdy naruszenie przepisów prawa, którego dopuścił się Sąd *meriti* przy wydawaniu orzeczenia, widoczne jest *prima facie*, czyli bez konieczności przeprowadzania wnikliwych analiz prawnych. Na skarżącym ciąży powinność przedstawienia we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadnienia nie dowolnego kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa procesowego lub materialnego, lecz tylko takiego, które prowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skonstruowany przez skarżącego wywód prawny powinien wykazać, że rozstrzygnięcie sądu obarczone jest szczególną wadą dostrzegalną dla osoby dysponującej podstawową wiedzą prawniczą. O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie jest władna przesądzić sama strona, lecz kompetencję do tego ma Sąd Najwyższy na etapie badania czy wystąpiły przesłanki tzw. przedsądu.

Skarżący nie podołał wymogom, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Wywód skarżącego ma charakter czysto polemiczny z wydanym przez Sądy *meriti* wyrokiem, a argumentacja, którą skarżący zaproponował kładzie nacisk na rozbieżności pomiędzy treścią niekorzystnego dla niego rozstrzygnięcia a stanowiskiem własnym, wspartym jednostkowymi judykatami sądów powszechnych. Skarżący zwrócił uwagę na wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego, jednakże powinien był sformułować to zagadnienie, przedstawić argumenty prawne, prowadzące do możliwych rozbieżnych ocen powiązanych z konkretnym przepisem, a nadto przedstawić własne, umotywowane stanowisko,

stanowiące próbę rozwiązania nakreślonego problemu. Rozstrzygnięcie skargi kasacyjnej stanowi bowiem drogę do zapewnienia jednolitości wykładni określonego przepisu, a także prowadzić ma z założenia do rozwoju prawa i jurysprudencji (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11, por. III CSK 121/12).

Nie do obrony jest więc twierdzenie, że sformułowane zagadnienie prawne mogłoby stanowić jakikolwiek asumpt do ujednolicenia praktyki stosowania określonego przepisu prawnego sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego, ponieważ sam sposób skorzystania z przesłanki art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w istocie wykluczył odkodowanie toku myślowego skarżącego, który nie wyszczególnił konkretnych jednostek redakcyjnych ustawy, z którymi powiązał wymagające rozstrzygnięcia problemy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2008 r., II PK 351/07).

Jednocześnie o „istotności” zagadnienia prawnego nie może w tym przypadku przesądzić zawoalowanie w ramach jednego zagadnienia prawnego wielu aspektów rozstrzyganej sprawy, które w wyniku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a następnie jej rozpoznania, prowadziłyby do otrzymania przez skarżącego gotowej propozycji rozwiązania kwestii prawnych stanowiących podstawę wydanego w sprawie orzeczenia. Takie pojmowanie przesłanki przedsądu ujętej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wypaczyłoby jej istotę, gdyż sformułowane zagadnienie pozbawione uniwersalnego charakteru nie pomogłoby w rozstrzyganiu innych podobnych spraw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13).

Tytułem przypomnienia Sąd Najwyższy wskazuje, że w zasadzie wewnątrznie sprzeczne jest powoływanie się na istotne zagadnienie prawne i jednocześnie oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w przypadku, gdy obie przesłanki dotyczą problematyki zastosowania tożsamyh przepisów. Nie może być tak, że z jednej strony skarżący wskazuje na wątpliwości związane z rozumieniem zagadnienia „pokrzywdzenia wierzyciela”, a z drugiej – jednocześnie zwraca uwagę na oczywiste naruszenie przepisów odnoszących się do takiego

pokrzywdzenia, i to jedynie przy ogólnikowym zaznaczeniu obecności przepisów w Kodeksie cywilnym.

Należy wskazać, że o przesłance „pokrzywdzenia wierzyciela” wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z 19 marca 2025 r., III CZP 9/24 (OSNC 2025 nr 7-8, poz. 68), która została wydana na tle sprawy, w której dłużnik wyzbył się nieruchomości obciążonej hipoteką. Analizując występujące w orzecznictwie i doktrynie antagonistyczne koncepcje dotyczące przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela, o której mowa w art. 527 § 2 k.c., a także przytaczając definicję niewypłacalności dłużnika, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że możliwa jest sytuacja, w której wskutek dokonania czynności prawnej zwiększa się stopień niewypłacalności dłużnika, a jednocześnie nie ma to bezpośredniego wpływu na perspektywę zaspokojenia indywidualnego wierzyciela. Sytuacja taka występuje, gdy wzrasta przewaga pasywów dłużnika nad jego aktywami, jednak wierzyciel nie miałby (przynajmniej aktualnie) możliwości zaspokojenia, nawet gdyby do tego wzrostu nie doszło. Może się tak zdarzyć, gdy według obecnego stanu zadłużenia dłużnika jego aktywa w całości powinny zostać przeznaczone dla zaspokojenia wierzycieli uprzywilejowanych, np. posiadających zabezpieczenia hipoteczne na nieruchomościach dłużnika.

W takim wypadku należy jednak uznać, że spełniona została przesłanka pokrzywdzenia wierzycieli oceniana zgodnie z jej definicją ustawową zawartą w art. 527 § 2 k.c., gdyż wskutek dokonania czynności prawnej dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed jej dokonaniem. Bez znaczenia pozostaje, że (przynajmniej pozornie) nie zmienia się perspektywa zaspokojenia wierzyciela, który nie należy do wierzycieli uprzywilejowanych. Ocenie podlega bowiem nie – rozumiane potocznie – pokrzywdzenia konkretnego wierzyciela, ale pokrzywdzenie ogółu wierzycieli rozumiane zgodnie z definicją podaną w art. 527 § 2 k.c. Oceniając zasadność skargi pauliańskiej, sąd nie bada zatem możliwości zaspokojenia się wierzyciela ze zbywanej nieruchomości (art. 527 § 2 k.c.).

Niewątpliwie rozstrzygnięcie Sądów *meriti* odpowiada definitywnie potwierdzonej przez Sąd Najwyższy linii orzecniczej. Z tych względów Sąd

Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
(art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

A.W.

[SOP]